

Василь Васильович ЗАЯЦЬ – один із найбільш знаних громадських діячів у русинському русі Закарпаття. Він народився 12 січня 1962 року в с. Медведівці Мукачівського району. Навчався в Ужгородському державному університеті. Біолог – за фахом, громадський діяч – за покликанням.

На початку 1990-х років активно включився в групу крайової громадськості, яку згодом несправедливо й безапеляційно окреслили терміном «політичне русинство». Відкрито виступав за надання Закарпатській області статусу автономії. Для цього пробував організувати регіональну політичну партію. Поєднує у собі контроверсійні риси радикала, русинського націоналіста, консерватора й прихильника політичної єдності східних слов'ян. Набуваючи досвіду в політиці, не залишається осторонь громадсько-політичного життя Закарпаття, України та Європи й на теперішній час.

М.З.: *Пане Василю, насамперед мене цікавить наступне питання. В енциклопедичному російськомовному виданні «Подкарпатская Русь: деятели культуры, науки, истории» (Ужгород, 2016) Дмитра Попа зазначено, що в 1983 році Ви були виключені з 4-го курсу біологічного факультету «по суті за український буржуазний націоналізм». Як відомо, відсиділи 24 дні в тюремній камері № 12 на Довженка, 3 в обласному центрі, після чого впродовж року працювали на будівництві з метою виховання «правильної» політичної свідомості «радянської людини». Яким чином з «українського буржуазного націоналіста» в 1983 році Ви стали одним із активних діячів русинського громадського руху на початку 1990-х років? Як це сталося і чому саме так вийшло?*

В.З.: *Хочу зазначити, що як такого ідеологічного переходу чи переорієнтації практично не було. Підсвідомо я завжди мислив і вважав себе русином, розмовляв русинською мовою. До речі, й на допиті в КДБ, коли мені задавали питання російською, я відповідав русинською. Мене запитували, чому я розмовляю русинською, а виступаю за незалежність України. Моя відповідь полягала в тому, що це – мова моїх предків, це – показник генетичної пам'яті мого рідного народу. Якоїсь чіткої політичної орієнтації тоді в мене ще не було. Фактично, не було ніякого досвіду. Я просто слухав радіо «Голос Америки», «ВВС», «Німецька хвиля» й був солідарний з критикою радянського ладу. Хочу акцентувати увагу на тому, що власне на базі власної русинської генетичної підсвідомості я не таврував ані росіян, ані українців, ані білорусів. Очевидно, вже тоді я «прощупував» свій шлях і прийшов до цілісного бачення власної ідеології через десятиліття, про що комплексно написав у 2006 році в книзі «Наша боротьба».*

Потрібно зрозуміти, що мені фактично «пришили» ст. 62 ч. 1. Кримінального Кодексу УРСР із формулюванням «Агітація або пропаганда, проваджена з метою підриву чи ослаблення Радянської влади або вчинення окремих особливо небезпечних державних злочинів, поширювання з тією ж метою наклепницьких вигадок, що порочать радянський державний і суспільний лад...» Тоді ця стаття передбачала від трьох до десяти років із засланням на строк до п'яти років чи без такого в колонії суворого режиму.

Я рідко спілкувався українською, в більшості «по нашому», тобто русинською бесідою. Хоча б тому, що я її не знав. Пам'ятаю, як у дитячому садку нам читали казку про колобка. Як бабуся назмітала борошна і спекла колобка. Колобок був дуже духм'яний і рум'яний. Я дитиною в думках мислив, який той колобок смачний і з чого він спечений. Тільки згодом, через декілька років я дізнався, що борошно – це, виявляється, мука! Можете ще й тепер пройти по русинських селах і я, дуже сумніваюся, що русини називають муку борошном.

У розмовах в університетському середовищі я часто цитував новини «Голоса Америки». Відтак на мене почали писати доноси в КДБ мої ж однокурсники. Хочу відзначити, що тоді мене по-справжньому підтримала тільки одна (!) людина – мій наставник, науковий керівник, відомий угорський, радянський та український ботанік Степан Степанович Фодор (1907–2000). Він повідомив, що мною цікавилися кадебісти. Понині дуже вдячний йому за моральну підтримку як учителю, людині честі, своєму наставнику. Коли одного разу я гостював у нього вдома на Л. Толстого, він без будь-якого обдумовування назвав себе русином...

М.З.: 17-го лютого цього року, на наш погляд, доволі «непомітно» русинські громадські активісти відзначили 30-ліття створення першої громадської організації на Закарпатті – Товариства карпатських русинів. У 1990 році Ви, з одного боку, надалі говорили про неминучість розвалу політичної системи Радянського Союзу, з іншого, активно підтримали

На многолюдному історичному мітингові в центрі міста Мукачеве 1 вересня 1991 р.

національну ідею русинства, представники якої чітко відмежувалися від українських націоналістів, головним чином вихідців із Галичини. З якими лідерами єдиної тоді в краї русинської організації в 1990 році Ви найбільше

підтримували відносини, відстоювали свої погляди щодо майбутньої долі автономного краю після краху СРСР? Якими були ці люди в домаганні цілей та завдань Товариства карпатських русинів?

В.З.: Про розвал СРСР я говорив ще в університеті. Казав, що він розвалиться через 8–10, максимально 15 років, Говорив, що пам'ятник Леніну на теперішній площі Народній будуть знімати за шию. Дійсно, його знімали потім через 9 років. Я помилився лише в тому, що його знімали тросом, перев'язавши під руки, а не за шию. Занадто велика глиба, шия могла відірватися, а тулуб покалічив би людей.

Варто зауважити, що ідея створення окремої русинської організації, подібного до того як це вже здійснили тоді угорці, румуни, цигани, інші етнічні громади Закарпаття, була ще в 1989, а не в лютому 1990 року, як це потім було представлено у виступах і публікаціях наших опонентів, в першу чергу націонал-демократів, рухівців тощо. Вже в 1989 році ми спільно «кучкувалися» з такими відомими громадськими лідерами краю як радянський дисидент Павло Кампов, громадські діячі Олександр Орос та Ярослав Каричак, письменник Василь Сочка-Боржавин та ін. Хочу окремо відзначити чудову людину Василя Короля, директора однієї зі шкіл міста Мукачева.

Звичайно, що я знався з першим головою русинського товариства, архітектором Михайлом Томчанієм, біохіміком Іваном Туряницею, лікарем Юрієм Думничем, фізиком Іваном Кривським, істориком Людвігом Філіпом, поетами Володимиром Фединишинцем, Іваном Петровцієм, Михайлом Кемінем та Василем Матолою, скульптором Михайлом Беленем, громадськими активістами Михайлом Машкаринцем, Михайлом Шаргою, Василем Лавкаєм, Володимиром Шпонтаком, подружжям Савчуків (Сергієм і Надією), братами Іваніками (Василем і Андрієм), Степаном Броді, Сергієм Липчаком, Миколою Бураком, Андрієм Шепою, Георгієм Михайловичем, Василем Федьком, Іллею Сіладі та багатьма іншими.

На фото: Василь Заяць із Павлом Камповим у Санкт-Петербурзі на з'їзді товариства «Меморіал».

Хочу сказати, що я був безпосереднім учасником організаційної конференції по створенню Товариства карпатських русинів 17 лютого 1990 року. На цьому зібранні я був затверджений як один із заступників по роботі з

молоддю. Варто зазначити, що тоді аж три рази я піднімався з місця й просив зібрання ввести Павла Кампова до Правління організації, адже це була людина-легенда (16 червня 1970 року його заарештували, звинувативши у спробі створення «Партії національного відновлення Підкарпатської Русі», антирадянській пропаганді, написанні наклепницького листа в ЦК КПРС та статті «25 років надій і розчарувань» під псевдонімом Петро Подкарпатський; він поплатився багаторічним табірним ув'язненням – М.З.). Так ось, лише з третьої пропозиції Павла Кампова було введено до складу Правління. Згодом я зрозумів, що список був складений заздалегідь і більш, ніж упевнений в тому, що не без контролю КДБ.

Виникає логічне питання, чому аж три рази довелося виступати й наполягати голосувати за Павла Кампова? Справа в тому, що в Івана Туряниці вже був готовий список людей, які мали ввійти до Правління Товариства. Всі ці закулісні плани важко було «переламати», отримати схвалення й, головне, розуміння від багатьох русинських патріотів. Наприклад, такі активісти як Ладислав Лецович, Іван Котурбач, Федір Фалес, Михайло Бежинець та інші щирі крайняни взагалі не розуміли жодної різниці між тими людьми, які ввійшли до керівних органів Товариства карпатських русинів. Учитель Іван Талабішка вже тоді мав своє бачення, власну лінію розвитку організації, але з ним треба було йти в Європу, шукати підтримку там. Але з «рубльом у жєбі» зробити цього ми не мали жодних шансів.

Загалом, на мій погляд, у середовищі русинських громадських активістів вже в 1990 році можна було виділити три групи. Перша, русинські партіоти, які прагнули процвітання Закарпаття у новій державі. Друга, які вагалися в своїх поглядах або й не розуміли перспектив русинського руху. Третя, що дуже важливо відзначити, на жаль, вона перемогла в русинському громадському середовищі, це – ті, котрі хотіли знайти в русинстві власний меркантильний інтерес. Серед них можу сміло назвати мого безпосереднього заступника по

На культурно-патріотичному міропріятії в селі Иза коло Хуста в 1991 році.

пам'ятний день в центрі Мукачева першого септембра 1991 р.

партійній роботі Степана Ача, нинішнього голову Народної Ради Русинов Закарпаття Євгена Жупана та ін.

М.З.: Навесні 1992 року Ви виступили організатором нової політичної сили в краї – Пудкарпатської республіканської партії. Яким чином прийшла ця ідея? Хто були Ваші близькі соратники? Коли й чому доцільність партійного структурування себе вичерпала?

В.З.: Дійсно, 19 березня 1992 року в Мукачеві відбувся установчий з'їзд названої Вами партії, де, зокрема, була присутня делегація чеських республіканців на чолі з Мирославом Сладеком. Це можу підтвердити двома газетами їхньої партії тих часів (див. додатки 3 і II – М.З.). Ми також надсилали запрошення нашим закарпатським лідерам національно-культурних товариств – угорцям, циганам, словакам, німцям. У той час між організаціями національних меншин була на перший погляд дуже тісна співпраця. Зокрема, напередодні нашого з'їзду, 17 березня, я був присутній на зібранні КМКС, де був заступник міністра іноземних справ Угорської Республіки. Особисто пропонував кандидатуру Бейли Чуки до керівництва цієї організації, але з його боку і угорської громадськості не було ніякої реакції. Хочу зауважити, що до нас на з'їзд з'явився лише представник від німецького товариства Ервін Візінгер. Інші, хоч обіцяли, але не прийшли. Мабуть, чогось боялися...

В активі Пудкарпатської республіканської партії було більше 150 чоловік, але de facto заяви в партію написали 59 осіб. Практично до середини 1990-х років ця група активістів, яка формувалася довкола партії на початку 1992 року, діяла досить ефективно. Серед групи однодумців, які прагнули до розгортання її діяльності були робітники Степан Ач і Ладислав Лецович, учитель Іван Талабішка, водій Михайло Бежинець, електрик Федір Фалес, військовий, колишній афганець Василь Лавкай. Останній був начальником воєнізованої охорони залізниці Львів-Чоп. За громадську активність його вигнали з роботи... Але, цікавим є те, що перед тим адміністрація запропонувала йому звання генерала, квартиру у Києві, нове місце роботи з однією умовою – той мав виступити проти мене. Він відмовився... Хочу також зауважити, що його батько – Василь Лавкай був інтелігентом 1930-х років. У свій час закінчив історико-філософський факультет у Празі, де був великим русином-патріотом. Коли після війни він оцінив політику етноциду влади щодо русинів, то не схотів працювати за фахом і аж до пенсії працював простим будівельником. Він першим підійшов до мене на мітингу 1-го вересня в Мукачеві й запитав, чи знаю його сина Василя. Я сказав, що ні. Він пояснив, як його знайти на залізниці, що потім я і зробив. Згодом він сказав синові: «Я вірив, що русини відродяться, але я не думав, що

цим будуть займатися дітваки. Згорите, як свічки, але якщо стали на цей шлях, не відступайте!» Виходить, патріотизм є спадковим явищем.

Чому ми розпочали роботу над створенням партії, яка б захищала інтереси корінних жителів нашого краю? Ми просто бачили поточну ситуацію й розуміли, що тодішнє керівництво Товариства карпатських русинів нічого конструктивного для блага всіх закарпатців (не лише русинів, а представників усіх національностей), робити не буде. На початках була ідея назвати партію Пудкарпатська автономна партія, потім термін «автономна» було змінено на «республіканська». Нами було зібрано більше 4,5 тис. підписів на підтримку партії (див. додаток I – М.3.). Серед них були люди різних національностей, про це можна пересвідчитися в документах, які зберігаються в нас із тих часів, які можу проілюструвати. Втім на загальному фоні, звичайно, підтримки ми не отримали. В чому причина? Я вважаю, у фінансах. Якщо б нас підтримали фінансово, справи пішли б не так сумно.

Навіть пізніше, наприкінці 1990-х років, якби впливовий мукачівський бізнесмен «Геша» (Михайло Токар) зрозумів, що конкретно я мав на меті, створюючи цю партію, підтримав її фінансово в той час, ми б мали реальний шанс на перемогу й домоглися б реальної автономії Закарпаття! До слова, за 5 днів до трагічної смерті «Геші» (це років через п'ять, як я з ним особисто розмовляв) в Мукачеві він зустрів мого знайомого й попросив, щоб я зайшов до нього на розмову. Мій знайомий коротко повідомив, що йдеться про передвиборчу кампанію. «Геша» був готовий виділити 10 тис. доларів і 5 котеджів у заставу в одному з банків для отримання більш розширеного фінансування. Через мого знайомого в суботу мене мали відшукати в селі й привезти на зустріч. Але напередодні «Гешу» розстріляли... А років за п'ять я намагався йому пояснити, що рано чи пізно йому сядуть, як кажуть, «на хвіст» і в кращому випадку розорять. Шкода, що він зрозумів це вже пізно.

Із часом я мав розмову з нашим спільним знайомим із Мукачева. Не буду називати його прізвища, ім'я – Василь. У дружній розмові за кавою він розповів мені, як десь за два тижні до розстрілу вони сиділи у кав'ярні і «Геша» трохи не до сліз жалівся йому, мовляв, «я їм віддав і те, і се, а вони – вовки, собаки, все хочуть». Я подумав про себе, «пізно він зрозумів мої слова раніше».

Хочу наголосити, що на сьогодні ситуація аналогічна. «Братва в політиці» господарює в краї, садить фундуки, будує котеджі. На жаль, вони не розуміють, що завтра-післязавтра їх чекає сумна доля – або Михайла Івановича Токаря або доля мого прадіда Івана Михайловича Туряниці, який «добровільно» віддав власну землю, щоб не йти «в гості» до «білих ведмедів» (див. додаток Й – М.3.). Невдовзі, в 1949 році він помер. А земля була зароблена важкою працею в США (штат Пенсильванія) та Канаді... До чого я веду? Якщо в найближчому

майбутньому виникне питання реституції, то внуки й правнуки приватних власників найбільшого багатства – землі представлять претензії до тих, хто зараз на ній насадив фундуки... До речі, прадід здався аж у 1948 році. Думаю, що він протримався через те, що його зять, мій дід Семен Гривна, був у групі тих тисяч русинів-патріотів, які до війни й під час війни втікали до СРСР із надією, що прийде товариш Й. Сталін і поверне нам Підкарпатську Русь. Був він не простим солдатом, а офіцером у штабі Людвіка Свободи, перекладачем. Зі слів моєї бабусі, знав з десятків іноземних мов. Видно, офіцери СМЕРШу гадали, що наша родина буде жалітися до Праги. Втім потім прадіда завалили податками...

Справді, фінанси вирішують багато чого в цьому світі. З новітньої історії України прекрасно знаємо, що на зустрічі обласного керівництва з Леонідом Кравчуком напередодні референдуму 1 грудня 1991 року, фактично за 10 днів перед його проведенням, було змінене формулювання в бюлетені для голосування. Із «автономія» – на «самоврядна адміністративна територія». Чому це було зроблено? Все банально просто – закарпатських депутатів купили великими грошима. За місяць до цього з 120 депутатів за автономію краю був 91 підпис. В мене є інсайдерська інформація про те, що за зміну терміну на «самоврядна адміністративна територія» в бюлетені на референдумі депутатам було роздано біля 1,5 млн. доларів. Таким чином, закарпатські депутати продали свою ж, закарпатську автономію у кінці 1991 року...

М.З.: Хто, з діячів русинського громадського руху, на Вашу думку, реально багато зробив для русинів Закарпаття? Хто «прикривався» цим брендом?

В.З.: Як людина, яка, мабуть, знає про все в русинському русі краю, можу категорично стверджувати, що чогось реально цінного для русинів і загалом закарпатців ніхто й нічого не зробив... На жаль, це – гірка правда життя. Одні не хотіли робити, другі – не знали що і як саме потрібно діяти, треті виступали «за завданням»... З цими всіма «персонажами» треба було розібратися, зрозуміти їхні мотиви дій тощо. Жалію, що багато дорогоцінного часу витратив на пустих людей...

На фото – Василь Заяць, Василь Сочка-Боржавин, Іван Біцко (зліва направо) біля Празького граду (по дорозі до Дрездена на з'їзд Пан'європейського Союзу, який організувала принцеса Вальбурга фон Газбзбург).

М.З.: У чому причини створення й діяльності понад десятка громадських русинських організацій (Сойм, Народна Рада Русинів Закарпаття, Общества карпатських і подкарпатських русинів тощо)? Що необхідно для консолідації громадського руху?

● Закладаючі членове Паневропської унії на Підкарпатській Русі дня 25. мая 1991 на замку Невицькоє коло Ужгорода. Фото: архів І. БІЦКА.

В.З.: Консолідації не було й немає тепер через марнославство й непорозуміння між самими громадськими активістами, лідерами, видавання бажаного за дійсне й т.п. До прикладу, Петро Годьмаш у співавторстві з своїм сином у книзі «История республики Подкарпатска Русь» (2008) написав про мене відверто недостовірну й видуману інформацію. Йдеться про те, що ми з Василем Сочкою-Боржавиним при відвідинах Праги своїми діями

налякали й відвернули Президента Вацлава Гавела щодо вирішення проблеми русинів. Це настільки сміхотворна вигадка, що я навіть не можу зрозуміти, як таке можна було вигадати, навіщо? Дійсно, нас не прийняв Президент, але нас прийняв заступник, який сидів разом із Вацлавом Гавелом у в'язниці. Він дві години розповідав нам про неможливість вирішення русинського питання на той час (*нагадаємо, що восени 1992 року Чехословацька федеративна республіка поступово наближалася до свого кінця – М.З.*). Потім нас ввічливо посадили на президентський «Мерседес» й відвезли на виставку досягнень народного господарства й попрощалися...

Відверто кажу, молодий і сповнений енергії, я тоді нічого й нікого не боявся. Пропонував сісти перед Празьким Градом і влаштувати акцію привернення уваги до русинського питання в незалежній Україні. Утім Василь Андрійович був дуже поміркованою людиною. Як кажуть, «боявся своєї тіні». Одному, без групи підтримки робити подібні акції в столиці європейської держави не було жодного сенсу.

Поряд із цим Степан Ач і Михайло Бежинець (крім них, у чеській столиці були також Ладислав Лецович, Іван Котурбач, можливо, ще хтось?), про яких пише Петро Годьмаш, були в Празі іншим разом, без мене. Тому, стосовно протесту й голодування в Празі, про яке пише автор «Истории республики Подкарпатска Русь», це – видумка, наклеп, таких фактів просто не було.

• Русинські делегати Паневропського руху у рыцарському салі Майсенської радниці з меджинароднов тайомничков Валбург фон Габсбург.
Фото: архів І. БІЦКА.

Пригадую слова, які я тоді в Празі сказав Василеві Сочці: «Все. Чехи від нас відмежувалися». В цій ситуації, з початку 1991 року я розпочав орієнтуватися на Москву, Росію. А куди й до кого за допомогою у вирішенні русинського національного питання були йти? Тоді була інша політична реальність, ніж сьогодні. До речі, був ще один, заокеанський варіант. Син білоемігранта Сергій Миколайович Падюков, який проживав у США (білорус за національністю, архітектор, заможна людина, організатор товариства «Братство словян Русі»), надіслав мені запрошення і я отримав американську візу. Однак за адміністративні межі України мене не випустила прикордонна служба...

М.З.: До речі, про книгу «История республики Подкарпатска Русь». У ній, зокрема зазначено, що 21 лютого 1995 року в Мукачеві відбулися установчі збори Християнсько-демократичної партії Закарпатської Автономної Республіки. В розрізі невдачі Вашого партійного проекту, як можете прокоментувати цю подію?

В.З.: Особисто я не знав ні про збори, ані про реальних людей, які там були. Не бачив Статуту цієї партії. Дізнався про цей факт значно пізніше. На базі власного багаторічного досвіду можу лише стверджувати, що, піар довкола створення русинської партії було зініційовано з метою подачі інформації «в ефір» для русинських організацій світу. Не хочеться засуджувати, але, очевидно, з однією метою – введення в оману нашої русинської діаспори в світі й «викачування» від неї грошей під русинську ідею, імітуючи при цьому бурхливу діяльність русинських лідерів на Закарпатті.

У той час я вже знався на високих політичних рівнях у Москві. Три рази, за допомоги верховних козаків зустрічався з Олександром Руцьким, який обіцяв підтримку Підкарпатській Русі. Цього я вдома не приховував. Очевидно,

«християнські демократи», думаю, з подачі структур влади вирішили, що я принесу з Москви валізу грошей і створили партію, щоб таким чином ввести людей в оману. Наскільки мені відомо, вони навіть розподілили між собою міністерські посади. Але підтримки з Москви я не отримав і сенс підтримувати нову партію відпав. Натомість влада подумала, що у русинів голови і так заплутані, без зайвої партії... Загалом я зі сміхом на очах дивився на ту гру старших людей в майбутнє державне управління Підкарпатської Русі, як колись мої дитячі ігри з друзями у війну («руські з німцями» або індіанський варіант – «банда Бешена проти банди Сокола»).

М.З.: Там само згадується про установчі збори зі створення політичної партії «Підкарпатська Русь України» 27 серпня 2002 року в Мукачеві, яка формувалася довкола о. Димитрія (Сидора), Михайла Алмашия, Михайла Шарги, Миколи Бурака, який став головою...

В.З.: Не був і на цьому зібранні, тому важко щось коментувати. До речі, зверніть увагу, рівно десять років від створення Підкарпатської республіканської партії. Там не виявилось жодної людини, яка б згадала за мене, як я колись про Павла Кампова. Зрештою людини, яка б сказала: «для чого створювати ще одну партію, яка нічого не буде робити?»

Можу також сказати, що з формуванням так званого Тимчасового уряду Подкарпатської Русі на чолі з Іваном Туряницею у травні 1993 року, етап партійного будівництва довкола русинства був пройдений, а фактично нейтралізований й дискредитований. Про це я письмово повідомляв Сергія Миколайовича Падюкова, який цікавився цим провокаційним щодо русинського руху та, зокрема, Підкарпатської республіканської партії фактом (див. додаток *Ї – М.З.*).

Для більш глибокого розуміння проблеми проведу важливу паралель. Справа в тому, що в 1993 році, задовго до розстрілу Білого дому в Москві, я вийшов на контакт із спадковими козаками, які вивели мене на віце-президента Росії Олександра Руцького. Це було 18 лютого 1993 року. З ним зустрічався три рази, два рази – в Раді Федерації, один раз – у Кремлі. Під час нашої зустрічі з донськими козаками Олександр Руцькой особисто обіцяв русинам фінансову та юридичну підтримку від Російської Федерації. Про це я згодом повідомив у Домі русинів у Мукачеві. Ймовірно, ті ж самі люди, які створювали партію «Підкарпатська Русь України» в 2002 році, у травні 1993 року й організувати Тимчасовий уряд Подкарпатської Русі. Для чого? Знову ж таки, фінанси. Вони очікували на підтримку, й задля цього зорганізували відповідну інституцію, «русинську владу», очікуючи, що Василь Заяць від росіян принесе гроші...

М.З.: Питання, яке також стосується Вашої громадсько-політичної діяльності. У 2002 році Ви балотувалися кандидатом у депутати до обласної ради по м. Ужгород від Української консервативної партії. В 2006 році були в списках цієї ж партії (№ 37 до Закарпатської обласної ради та № 11 до Верховної Ради України). Яким був цей досвід? Чи була орієнтація на співпрацю з русинською чи більш широкою за етнічним критерієм громадськістю Закарпаття?

В.З.: Дійсно, тут ми орієнтувалися не лише на русинів. Як не дивно, але не маючи фінансової підтримки, партія набрала досить значну кількість голосів. Задля об'єктивності скажу, що один із патріотів російського руху, ужгородець Іванов дав мені 100 доларів на проведення кампанії. Відтак у м. Ужгороді, ми зібрали понад 1 700 голосів. Показово, адже бізнесмен Яворський витратив біля 30 тис. доларів і набрав біля 600 голосів. Порівняйте: 100 і 30 тис. доларів та отримані голоси. Таким чином, з огляду на відсутність реального фінансування з Києва, наші голоси були хорошим результатом для партії. Листівки ми давали особисто в руки. Втім через відсутність контролю за підрахунком голосів, банальну крадіжку волевиявлення людей на користь владних і фінансово потужних політичних сил ми, звісно, не могли потрапити до виборних органів влади.

М.З.: Ви згадували в нашій розмові про ідею поновлення майнових прав і, зокрема, повернення прадідівської землі, насамперед, у нас, на Закарпатті. Ви справді вважаєте, що в Україні можливим є закон про реституцію? Яким чином добитися його прийняття?

В.З.: На мій погляд, такі кардинальні зміни є можливими. Більше того, якщо чесно, то дехто вважає, що існування незалежної держави Україна добігає свого кінця. З цього приводу переконливо рекомендую прочитати книгу нашого земляка, ужгородця, відомого журналіста й письменника Михайла Темнова «Україна в знаках, предсказаниях и реалиях». Маємо, розуміти, що для русинів – це лише черговий етап історії. Ми, як етнос у різних країнах, не лише України, пережили Римську імперію, Річ Посполиту, Угорське королівство, Османську імперію, Австро-Угорську імперію, Третій Рейх, Радянський Союз. Ну, що ж, скільки там того часу...

Наразі бачимо, що в сучасній Україні знищили всі структури, що повинні утримувати державний механізм. Зокрема, недавно довелося побувати в Києві, де крім своїх справ, я зафіксував, за концепцією Михайла Темнова, свого роду два знамення. Так, у метро, переходячи на станцію «Майдан незалежності», сива жіночка, похилого віку в національному вбранні з намистом співала якусь українську пісню, просячи милостиню. Можна сказати, вона не співала, а практично замогильним голосом плакала, ридала. Я сповільнив ходу, мені до болі стало жаль українського народу-племені. Завжди, як можу стараюся підтримати кобзаря чи народного музиканта, але в цьому випадку подати не підтримку, а милостиню – це значить погодитися, що це нормально. Але ж, це – катастрофа! На мій погляд, це знамення говорить, що в Україні вбили будь-яку мораль, яка є важливим фактором існування держави.

Наступне знамення я примітив на площі між станцією метро «Вокзальна» та входом до Центрального залізничного вокзалу. Ближче до метро два бомжі, на доброму підпитку, затіяли бійку. За ними спостерігали чоловік 30 таких як вони, також чоловік 300 прохожих. Хвилин п'ять тривав цей «гладіаторський бій». Тим часом поліцейського патруля і близько не було, хоч на вокзалі це в декілька разів вимагається більше, ніж у інших місцях. Видно, в патрулів мізерне бажання виконувати свої прямі обов'язки? От накінець вищий і молодший бомж «завалив» іншого так, що той розбив об бруківку тім'я голови. Витекло добряче крові... Й тут накінець з'явився патруль – два худощаві хлопці й дівчинка в поліцейській формі на зріст десь півтора метра на високих підборах й вагою біля сорока кілограм. Хлопці-поліцейські якось натягнули «переможцю» бійки кайданки і почали підіймати «переможеного». Треба було бачити переляк тієї дитинки, так званої поліцейської, дівчинки, яка ледь не впала в обморок при калюжі крові. Розумієте, ця дівчинка ще вчора «гралася з лялькою», поки світова політична закуліса не вирішила знищити в Україні міліцію, зокрема підрозділ «Беркут», і не організувала ось таку пародію на міліцію.

Звичайно, якби та дівчинка мала хоч трохи розуму і самоповаги, то ніколи б не пішла у так звані правоохоронні органи. Ну якби, наприклад, мені запропонували стати завідувачем кафедри китайської мови, коли я не знаю жодного ієрогліфа? Для мене це – абсурд, а у її випадку – ні. Хоч, гадаю, що вона підсвідомо розуміє, якби той п'яний бомж дав їй ляпаса по голові, то її як вітром здуло би з ніг. Бідна Батьківщина! Який з неї захисник правопорядку, якщо вона сама себе не в змозі захистити. Такі горе-патрулі ми спостерігаємо по всій Україні, в тому числі і у нас, на історичній Підкарпатській Русі. Тут також, звичайно, є дуже сильний підтекст. Таємна закуліса таким чином діє на підсвідомість пересічного українця, мовляв, дивися – в тебе ж немає ніякого захисту. Пожалітися тобі нікому, ти – ніхто, як і твоя поліція, здохай! Це –

катастрофа! Таких катастроф в Україні зараз по всім напрямкам є безліч. Трохи за іншою схемою їх можна вирахувати і в освіті, медицині, армії, СБУ і т.д. Але це поки що є військовою таємницею...

А на запитання щодо реалізації закону про реституцію, моє бачення таке. Так, Радянський Союз розвалили руками КДБ. Я це зрозумів згодом, коли аналізував дії багатьох представників антирадянського політичного руху тих часів. На моє переконання, скоро повинен запрацювати зворотній механізм. Сказано у Письмі, є час розкидування каміння і є час його збирання...

Як я писав 15 років тому в своїй книзі «Наша боротьба» (про це йдеться в контексті аналізу пірамід №№ 51–63), не всі військові є патріотами й не всі кадебісти – запродавці. В цих структурах завжди є пусті й порядні люди. Отже, останні бачать, що в державі твориться і розуміють, що прийде час, коли треба буде відповідати за власну бездіяльність. В тій же праці я писав, як кадебісти 30-х стріляли кадебістів 20-х, а кадебісти 40-х – кадебістів 30-х і т.д. Це повторення історії – перед нами. Час підходить, коли нові групи будуть запитувати: «Пане полковнику СБУ, а ви де були, коли творилося це страхіття? Вашим прямим обов'язком було займатися безпекою держави, а ви нічого не робили, лише займалися своїм маєтком. Ви захищали шахрая, а справжнього патріота давили, адже треба поставити галочку, що ви чесно відпрацювали заробітну плату від шахрая. Станьте, будь ласка, під стіночку». Цей час уже підходить, але перед тим буде розкрита нова ідеологія і схема дій. Дасть Бог, побачимо. Як говорили древні: «Дасть Бог день, дасть Бог їжу».

М.З.: На завершення нашої бесіди, на Ваш погляд, якою повинна бути ідеологія мабутнього русинів, українців, загалом слов'ян?

В.З.: Вважаю, що в наш час вже має сформуватися зовсім нова ідеологія, про це можна багато говорити в рамках іншого інтерв'ю, навіть науково-практичного семінару чи конференції. Але за реалізацію нової ідеології слов'янам, зокрема й русинам, на практиці потрібно ще багато змагатися. Це – наша спільна боротьба...

М.З.: Файно дякую за розмову. Успіхів Вам на цьому Шляху! Майтеся фест!

*Розмову вів
кандидат історичних наук
Михайло ЗАН
25.08, 09.09, 11.11.2020 року,
м. Ужгород.*

*Доповнення й редагування тексту
Василя ЗАЯЦЯ
02.08, 26.09.2021 року,
с. Медведівці (Великолучківська сільська
ТГ Мукачівського району);
08.11.2021 року, с. Ратівці (Сюртівська
сільська ТГ Ужгородського району).*

*Русинську розмовну бесіду адаптовано
у форматі літературного стандарту
сучасної української мови.*

**Додаток Б. Агітаційна листівка Підкарпатської республіканської партії,
стор. 1 (Особистий архів В.В. Заяця).**

Граждани Підкарпатської Русі!

Зас обрешася Підкарпатська республіканська партія. Наш край прирешувать історичиський період. У сись період вурішуєся судьба нашого народа, землі. Першого лецебра 1991р. 78% нашого народа проголосовало за якусь зону замість Республіки, котра на ділі ніч як ми тиширь видиме ніч. Ісе бов тонко пудлажений обман нашого народа Кійовом и дакулькими на-шами депутатами областьової Рады. Наша місна прогалицька власть плюнула однос рішине и з радостьов согласилася позволити быти у нас намісним президентом України, котрий по замислови довжиц указовати нам як мы ловити. Сисю жандармську довжност, супротив котрої вуступила у нас тилько наша Підкарпатська республіканська партія, заняв Країло М.І. Изповнявучи указовани Лівова и Кійова Країло М.І. из свойими радниками Усти-І. и Прихольком В.В., перстом ніч ни кивлять обы зоперти обкраданис на-млі. Нидавно сисі люди одказали нам у ригистрації партії ч и докуи пуд-ли того, што суть повностьов пуд пятов галичан. Нас ни хочуть зариги-вати лем за того, што мы поклали приид собов ціль образовати Республі-карпатську Русь путьом висьнародного голосованя. Областьова Рада ни хо-нами сисе право признати, бо їи ни давуть Країло з командов, котрым у чирідь ни дає Кійов. Звідаться нашто нашому народови така власть, котра годна удувісти у йго защиту?

шому крайови прогрітавуть мафия и живанцтво из боку нидавных парті-и, котрі ся прифарбили у демократув, а простий народ усе гурше заидаєть ту чириз пудниманя цін. У наш край злізавуться тисячі усяких спидцисла-нараз дуставуть квартали, а наші корінні люди живуть по гуртожитках из-ма дітьми. Наш новий пан – Кійов и Лівов одруть сотні мліионув наших у за наш ліс, суль, минералну воду, камінь, таможні и т.д. при помучи Гер-Бедюв, а мы ни годни собі позволити купити нормально кіло колбаси. Но-ос што они зробили то того, што ужек зачислили уштки наші курорти до-ни. Мы будиме лем йих слугами, а валюту будуть брати они.

карпатська республіканська партія шятать, што доста было нас корити біцяньюм и шитаєть довжним обратитися до нашого народа з прошиничном нам ршалізовати нашу партийову – народну програму. Мы хочиме:

образовати независимну, нейтралну Республіку Підкарпатську Русь по тано-йдарії. Мы шитаєм, што наш край ужек бов доста усяды, и наш народ за-ужек мати свою державу.

встати повну политичиську и икономичиську независимност. Обы хоснова-ткі богатства мав право исклюзивно наш подкарпатський народ.

ез затяговами иши сись рук задарьмо особно по селах роздати людям по 3-5 гяктару на вічнос хоснованя. Сись земельный наділ довжиц бити на кождий фундон, што стоить тиширь у селови.

бы нова Республіка дуплатила людям, котрі зазнали кільчик од Совицької комвінсацїи. Обы людям вирнула при возмозі тоту землю, котру совхоз од йих предкув.

бы суспіцькі дїржавч, котрых нафтогазопроводи, елитриколінні прохочувуть діи земли, а такуи за хоснованя жилищицями, шосейными путями и таможни-цель нам пиню по міжнародному розготови.

бы наш край пририворивсе у туристичиську европійську зону без усякого зиня и армії.

удняти пинзю пинзьянам и усяким слоям насиління, котрі требалувуть од державы.

удняти Конституцію діла Підкарпатської Русі и вузначити статус гра-дкарпатської Русі.

бы Ужгородський університет приобразовавсе у Националну академію, и ни нашого края поступали до нього без икзаминов, обы прикратити млію и поступаня до нього.

бы наш русинський народ бов признаний руноправным народом сирід народув.

бы грекокатолики и православні, та и други віри, мали свої независим-ного инархні и релігїозні центри.

бы наші призывники вернулись служити из украинської армії доуцна-пацьку Русь.

бы люди Підкарпат, котрі одбивавуть сроки у тюрмах по бывному Сою-тудилися доуцв, и сои были припозерані йихні сроки тюрмовані на мін-тє до амністїи. /Ісе вурісїи из нашої програмы партії, котра состо-153 пунктув/.

*Додаток Б. Агітаційна листівка Підкарпатської республіканської партії,
стор. 2 (Особистий архів В.В. Заяця).*

- 2 -

Ми щитаємо, що ніщо неможливо зробити із типичних властивостей, або того є старі структура комуністська і комсомольська, котрі свої типі ступінь рожі чим судьба народу. Зато ми щитаємо овоїм зобязаностям зачати ско- чним часом шорокомаштабну акцію по збору підписув од подкарпатського наси- ння пуд такими требованиями:

1. Требуємо образования независимой Республики Подкарпатская Русь.
2. Требуємо ліквідації у нас кївоцького намісничества и розпуску обла- ьової Ради, котра зрадила народні інтереси.

Ми, Подкарпатська республіканська партія розуміємо відповідальність, яку би- ме на себе піднімаючи всякі політичські требования. Но ми розуміємо и то- , што другого вухода у нас ніє, кїть ми поправді штось хочіме изробити ді- нашого народа. Ніє булше у нашому крайови політичській силі котра би к клада вопросы перед нашим народом, як наша партія. Тому ми будіме проси- пудписатися Вас и пуд третім вопросом, котрий ми унесіме на пудписовий пір, а лишні:

3. Ми будімо ідию Подкарпатської республіканської партії возглавити рганізацію временного, коалиційового правителства із представителів наци- вих міншин края, до начала всенародных выборов.
- Діла рганізації сього плану ми просіме подумати над овоїм судьбов, изя- ти гражданицьку мужність и пудписатися пуд таким документом діла свого же сна. Партія образує групи люди, котрі пудуть по селах и варілах собирати дписи. Ми просіме интелігенцію, священнику и активних люди розяснити важ- сть своєї акції тым людям, котрі ся годни бояти пудписатися, обн они по та- му простому традици ни заробили собі бизчистие у будучности Республі- . За едно ми варімо тых люди, котрі будуть запужувати народ власти овуї дпис. Тоты люди вуявлятьсє. Памятайте, што пиріч ци пужніше вуступки супро- в народа кончавутьсє трогичьскы.

Копії наших пудписув ми придоставіме уштыком міжнародным организациям, асникованя котрых буде необхідно у вирішїні нашой судьбы. Тому кроме дписе требало буде указати адрес прожываня и номер паспорта. Села будуть овіщатися за два, три днн до провідня у них своєї акції. Сисе значить, што тилі тот днн дождні быти дома. Ко по важном традици ни годин буде быти ма, тот дождн буде довірїти сисе зробити суїдовн за нього.

Уштыка акція по крайови у нас займе німенше як два місяці. По окончаннію збора пудписув ми придоставіме наші требования областьовой Раді, и поду- імо як при помочи народа заставити її щитатися із її рішїніом. Пар- я пригласить из-за границі независимых наблюдателей діла фіксації добро- лности, и законности нашой акції.

Мы увірінї у ознатилности нашого народа. Мы увірінї у тым, што позад про- аски Республіки жнзньовый рівнї нашого народа зачне різко рости. Їїго ачитилно мож улїшнїти лем за одну минералну воду, котрої ми за рук розлі- імо коло одного мільярда літру, што у Европі стоять у сириньому коло ьох мільярдн доллару. За свої гроші ми годни лішнїм ївропийцькым товаром кормити, привдіти и забизничити ліками уштыкоє насидїне края на цілнї к. Ні говорачи ужек за ліс, суль, мрамор и т. д. Мы увірінї, што наш народ вість за себе слово, вун пудписешє з Республіку и свободу. Доста было ся чити. Мы дожднї покласти конїць сьому сись рук, и ни тлько із материялної ороны діла. Вн самї знайте як галчани на нас корінных жнзилью позпрануть. ть они розяжуть войну із Російов, што запросто годно ся стати. То они и с утягнуть у нїї. Доказков є того, што и Пїстриловичьку станцію Украина ек планує достроїти. Галчани уштыко зроблять обн туткі бов другий Кара- х. Зато мы дожднї одмарастоватися од лех докїть нпшуне законным, мирным тьом. Мы нппротив Украины, но мы ни хочіме умирати за її соборность, бо у с є своя зїмля.

Граждани Подкарпатської Русї! Мы дожднї жыти по-людькї, мы дожднї мати судьбуку.

Просіме сохранити сисю листовку у себе. Просіме патрїоту, котрі хочуть мочи у сїї акції прийти до Мукачова у Дом русинув, бовшїй Дом вучитїля.

Подкарпатська республіканська партія. Председатиль В. Заяць.

**Додаток В. Заява в Підкарпатську республіканську партію
(Особистий архів В.В. Заяця).**

ЗАЯВЛЕНІЄ
В
Підкарпатську республі-
канську партію /ПРП/
№

Я, Лисогіловит Георгій Алексан-
дровит сього дня вступив
в Підкарпатську республіканську
партію (ПРП)

Дата и підпис 11.марта 1992 Лисогіловит

1. Родний рік, місяць, число 1923 апрель 10

2. Родное місто: область, район, варш, село Закарпатська обл. Хустський р.о. Кошелево

3. Національність руси

4. Вошколованя, типриичное місто роботи, довжність вищеє, агрономкер.

5. Місто проживаня, телефон г.Мукачєво
ул. Героїв майорєв 48 тел 2-26-89

6. фамилія рикомєндатора, адрес Заяць В.
г.Мукачєво, Ужгород, адрес його отділка
партії _____

Информация, котру хочите дати про себе в правлініє
партії закончил Київский машиностроитель-
ский институт в 1957, 36 лет и работал
был в Туркменской ОВН №2 преподавателем
физического воспитания, а также, имеет
двух дочерей Ларису и Анну и двоих внуков
Петра, Клея и Виктора. Закарпатские русины
до сих пор для нас очень важны.

Додаток Г. Заява в Підкарпатську республіканську партію
(Особистий архів В.В. Заяця).

ВОБРАЩИК	ЗАЯВЛЕНІЄ в Підкарпатську республі- канську партію /ПРП/ №	
<p>Я <u>Мекан Михайл Васильович</u> <u>Доброволько ветуналу ч</u> <u>Підкарпатську республіканську</u> <u>Партію, яка бореться за волю народу.</u> Дата и пудпис <u>21 марта 1992 р. Мн</u></p> <p>1. Родный рук, місяць, число <u>22 ноября 1927 р.</u> 2. Родное місто: область, район, варш, село <u>Завидово</u> <u>Мукачевського округа Підкарпатська респ.</u> 3. Національність <u>Русин</u> 4. Вошколованя, типичное місто роботи, довжность <u>Н.к.л.</u> <u>середньої школи. Пенсіонер.</u></p> <p>5. Місто проживаня, телефон <u>Мукачеве ул.</u> <u>Маяковського № дома 15-2. т-2-36-78.</u> 6. Фамилія рикомендатора, адрес _____ _____, адрес його відділка партії _____</p> <p>Информация, котру хочите дати про себе в правлініє партії <u>Я став до нинь. Повісти ганьба</u> <u>и первый раз ступаю сміло:</u> <u>За родну землю, за Подкарпатя</u> <u>Отдаю и душу и не дам тіло.</u> <u>Моя цель - борьба за волю.</u></p>		

**Додаток Г. Заява-протест Підкарпатської республіканської партії
(Особистий архів В.В. Заяця).**

Президенту України
Л.М.Кравчуху.
Парламенту України.

ЗАЯВА - ПРОТЕСТ

Подкарпатська Республіканська партія /ПРП/ вважає Подкарпатську Русь /Закарпаття/ територією, на яку чинність представників Президента не поширюється. Факт призначення нашої землі свого намісника вважаємо грубим порушенням прав корінного населення.

Подкарпатська Республіканська партія протестує проти введення київською адміністрацією на Подкарпатській Русі київського часу. Вважаємо цю акцію також антинародною, протиставленою інтересам всього населення краю.

ПРП вимагає відмінити опротестовані нами рішення вищого керівництва України. Партія вимагає офіційних пояснень з приводу вище згаданих акцій.

Ужгород,
1.04.1992 р.

Голова ПРП В.В.Заяць

Додаток Д. Рукопис заяви до голови Закарпатської обласної ради
М.І. Країла (Особистий архів В.В. Заяця).

Голові обласної Ради,
Крайло М. І.

Заява
Позкарпатська республіканська партія просить
Державну комісію з питань
підприємств РПС незалежною комісією з
представників трудових колективів м. Мукачево,
на чолі з Позкарпатською республіканською
партією.

- Розглянувши від обласної Ради пропозиції
економічних питань про економічну політику
основних галузей народного господарства краю,
□ А саме, сільське господарство деревини, торфу,
гидроенергетику і каменю, літніх мінераль-
них воді добувається цю територію у нашому краю?
□ Сільське господарство, гідроенергетику, каменю
та літніх мінеральних воді добувається по території краю?

Сільське господарство, і транспортних
автомобілів цю територію добувається через нашу
східні і західні території?

Сільське господарство, і транспортних
залізничними шляхами нашого краю
через західні залізничні переходи?

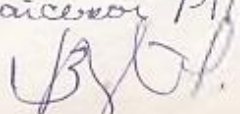
Розглянувши питання нашого населення мо-
торною на розриву цього розділу дія
села ~~Мукачеве~~

Враді від обласної Ради іти нам
на зустріч у ~~Мукачеве~~.

Розглянувши безкомісійного підписання
всіх документів краю, що належать комісії
Державна комісія м. О. Бурякова, міністерству його
— Адміністрації ~~Мукачеве~~ республіки.

Враді від обласної Ради іти нам на
зустріч у вирішенні цих питань. Позкарпат-
ська республіканська партія бере на
себе функцію організації суспільних кампаній
в краї.

11.04.1992р.
Ужгород

Голова Позкарпатської РП.
Заяць В.

Додаток Е. Рукопис звернення до Президента Російської Федерації
Б.М. Єльцина (Особистий архів В.В. Заяця).

Президенту Росии,
господину Ельцину Б.Н.,
Парламенту Росии.

Обращение

Господин Президент. Улансаялтай Парламенту Росии. Обращается к Вам Подпартайская республиканская партия с просьбой и требованием ~~прислать~~ ~~направить~~ направить комиссию для участия в международном юридическом последствии индивидуальными ~~составом~~ Советским Союзом ставится Республикой Подпартайская Русь и национальности-Русии,

Констатируем, что наша Родина имела ставится Республикой от 8 октября 1938г. в составе Чехословакии. После Второй мировой войны Подпартайская Русь была ~~присоединена~~ ^{присоединена} к Советскому Союзу, где она была ликвидирована 22 января 1946г.

Подпартайская Русь имела тесные ~~культурные~~ ^{культурные} и дружеские связи с Россией с давних времен. Об этом свидетельствуют косяки фамилии русских - М. Балудинского, первого ректора С.-Петербургского университета. Т. Поляк, первого декана юридического факультета этого же университета. Русии в Улансаялтайе был учителем И. Фоанг и организатором Улансаялтайской гимназии. И. Фриш был ректором Вишневецкого университета в Бердзее. Там же ~~преподавал~~ ^{преподавал} наш народ в своем непосредственном участии в создании народной терминологии для русского языка в философии, медицине, химии, агрономии, политэкономии, юриспруденции. Немаловажным ~~считается~~ ^{считается} то, что в 20-30 гг. большая часть нашей интеллигентной ~~считала~~ ^{считала} русский язык своим литературным ^{языком}.

То ~~значит~~ ^{значит}, мы считаем, что Россия должна принять участие в решении нашей проблемы не только ~~нашего~~ ^{нашего} что является предметом притеснениями Советского Союза. Но и как свободное государство, которому подобная проблема ~~мало~~ ^{мало} интересна свободному народу, ~~представляет~~ ^{представляет} собой ~~направляет~~ ^{направляет} ~~наши~~ ^{наши} государство Чехо-Словакии и в международном ~~суде~~ ^{суде} в Гаагу.

11.04.1992г.

Улансаялтай

В.В. Заяць

Додаток Є. Рукопис звернення до Міжнародного Суду ООН у м. Гаага
(Особистий архів В.В. Заяця).

Міжнародному
суду в г. Гаага

Обращение

Республиканской Меморандум
суд. Обращается к Вам Подкарпатская
Республиканская партия из древней земли
в центре Европы, Подкарпатской Руси,
констатируем, что наша Родина - Подкар-
патская Русь, имела статус Республики с 8 октяб-
ря 1938 г. в составе Чехо-Словакии. После
организации Второй Мировой войны наша
Республика была ~~незаконно~~ аннексирована тоталитарной
коммунистической советской ~~советской~~ империей
от 22 января 1946 г. присоединена к Советско-
му Союзу, Советской Украине. 22 января 1946 г.
наша Республика была присоединена ~~незаконно~~
~~присоединена~~ империалистическому тоталитарному
коммунистическому режиму Советского Союза.
В этот период была империализована и на-
ционализирована наша партия - русини.

Наша партия поставила перед собой
цель восстановления Республики Подкарпат-
ская Русь и истинной нашей националь-
ности - русини.
Мы просим и требуем от орга-
низации Международной суд, вознамерив
юридическую комиссию по расследованию
правонарушений империализма нашей Респуб-
лики Советским Союзом, от 22 января 1946 г.
Это необходимо, ибо нынешнее правительство
Украины ~~включает~~ в состав которой вхо-
дит наша земля, ссылаясь на законность
нашего вхождения в Советский Союз и ~~в состав~~
не протестуем против ~~наших~~ ~~наших~~ ~~наших~~
интересов нашего народа своей юридической
кодекс.

Мы считаем, что в состав этой комис-
сии должны войти представители Чехо-
Словакии и России, ибо пригласить Чехо-
Словакии и России, как ~~чужеземцев~~ ~~иностранцев~~ ~~иностранцев~~
союз, к ~~нашей~~ ~~нашей~~ ~~нашей~~ суду нашего народа
бессмысленно. ~~Эта комиссия~~ ~~наша~~ ~~наша~~ ~~наша~~
и просьба и ~~добавие~~ ~~добавие~~ ~~добавие~~
Ужгород 11.04.1992 В.В. Заяць

**Додаток Ж. Звернення громадянина М.М. Ковача до Державного архіву
Закарпатської області щодо видачі довідки про національність батьків
(Особистий архів В.В. Заяця).**

Делегану Михайлові Васильовичу,
директору Закарпатського обласного архіву
вул. Минайська, 14а, м. Ужгород, 294018

(прізвище, ім'я, по батькові)

Ковач Михайло Михайлович

(адреса проживання, телефони заявника)

с. Шкратівці 29,
Мукачівський р-н

Я, Ковач Михайло Михайлович ЗАЯВА

народився 18.VII.1947 р. в с. Шкратівці 29, Мукачівський р-н
число, місяць, рік село (СМТ, місто), район

колишньої Підкарпатської Русі ЧСР (з 1946 р. – Закарпатської області), прошу видати архівну довідку про національність моїх батьків у відповідності із Законом України „Про національні меншини в Україні”, яким надано громадянам право на відновлення своєї національності, а також ст.11 Конституції України і міжнародних правових актів про захист національних, економічних, соціальних і культурних традицій корінних народів.

Мій батько Ковач Михайло Михайлович народився
9.1.1920 р. в селі (місті) Талуканьово, Мукачівський р-н

Підкарпатської Русі – автономній республіці в складі довоєнної ЧСР, нинішньому
селі (місті) Талуканьово, Ужгородський р-н
(село, місто, район)
Закарпатської обл
нинішньої Закарпатської області)

Моя мати Дякуршик Ольга Михайлівна (народилася)
1.VII.1926 р. в селі (місті) Шкратівці, Мукачівський р-н

Підкарпатської Русі – автономній республіці в складі довоєнної ЧСР, нинішньому
селі (місті) Шкратівці, Мукачівський р-н
(село, місто, район)
Закарпатської обл
нинішньої Закарпатської області)

З повагою:

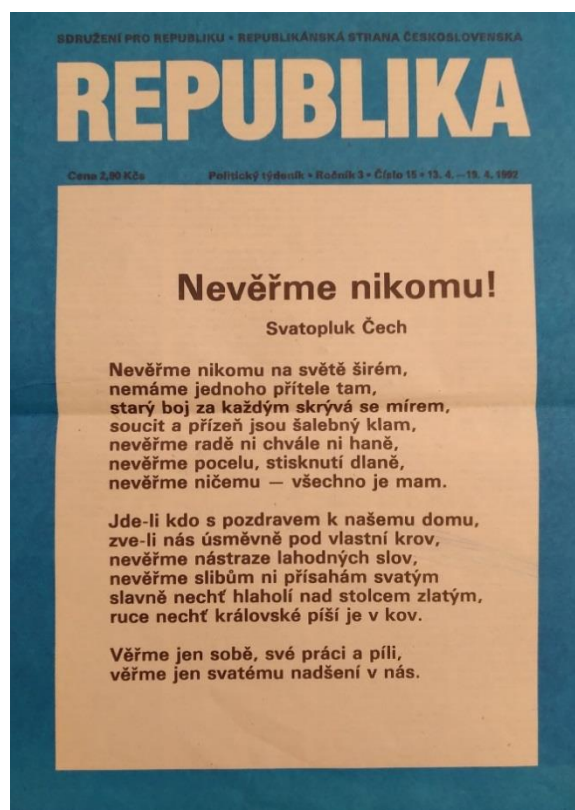
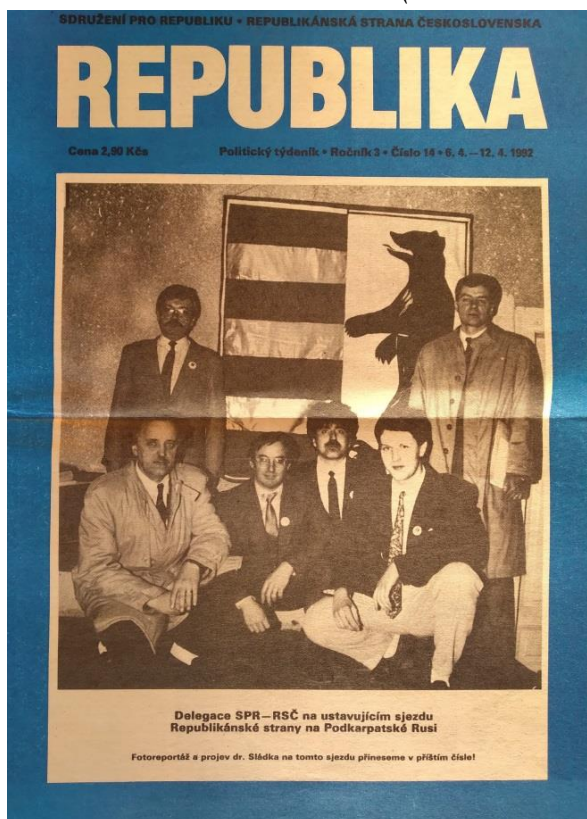
Ковач
підпис

Ковач М.М.
прізвище та ініціали

Дата

12.VIII.2008 р.

Додаток 3. Номери 14 і 15 чехословацької газети «Республіка», в яких висвітлювалася інформація про установчий з'їзд Підкарпатської республіканської партії 19 березня 1992 року в Мукачеві (Особистий архів В.В. Заяця).

**Додаток І. Номер 15 чехословацької газети «Республіка» (стор. 2),
в якому висвітлювалася інформація про установчий з'їзд Підкарпатської
республіканської партії 19 березня 1992 року в Мукачеві
(Особистий архів В.В. Заяця).**

STRANA 2 • 13. 4. — 19. 4. 1992 • REPUBLIKA

**Projev PhDr. Miroslava Sládka na ustavujícím sjezdu Republikánské strany
na Podkarpatské Rusi 21. 3. 1992 v Mukačevu**
PROGRAM ROZVOJE A OBNOVY PODKARPATSKÉ RUSI

Vážení přátelé,

národy střední a východní Evropy se nacházejí na rozcestí. Po rozpadu socialistického impéria se mohlo zdát, že každý z desítek dříve porobených národů bude mít možnost svobodného rozhodnutí o své budoucnosti. Tato iluze však vydržela jen velmi krátkou dobu. Početné menší národy velmi rychle zjistily, že se sice osvobodily od poručení Kremli, avšak vzápětí upadly do poručení národů, které se staví je do pozic dědiců Sovětského svazu – především Ruska a Ukrajiny. Je přitom zajímavé, že o závazky vyplývající ze zadluženosti Sovětského svazu přišli nestojící, ale o armádu, jaderné zbraně a především území, uchvácená již Stalinem, usilují velmi vehementně.

1) Konkrétně v případě Podkarpatské Rusi se s. Leonid Kravčuk, bývalý pohlavář Komunistické strany, projevil jako vzorný Stalínův žák. Uplně pomínil historická práva a souvislosti a prohlásil území protiprávně získané Stalinem za integrální součást Ukrajiny. Pokud by zůstalo jen u prohlášení, Rusinů by se s tím jistě vyrovnali, jde však o to, že prohlášení jsou doprovázena konkrétními činy namířenými k odnárodnění a v podstatě likvidaci jazyka, kultury a národa jako takového. Toto nebezpečí je velmi konkrétní a aktuální.

Alexandrem Duchnovičem zahájená obroda, která probíhala i v desetiletích nejtěžší poroby, je vážně ohrožena a můžeme bez přehánění říci, že dnes se rozhoduje o bytí a nebytí Rusinů jako národa.

2) Abychom lépe pochopili i zájem Československa na osudu Podkarpatské Rusi, je nutné se vrátit do historie, ke genezi vzájemných vztahů mezi našimi národy.

Podkarpatská Rus byla přičleněna k právě vzniklému Československu v roce 1919 na základě dohod ze Saint-Germaine. Není nutné zkoumat pohyby, vedoucí k tomuto kroku, podívejte se však na jeho výsledky. Pro starší generace představuje dvacet let společného soužití zatím nejlepší období v dějinách národa Rusinů. Povznesení ekonomické, kulturní a politické nebylo sice obrovské, ale bylo přeci jen krokem k záchraně národa a země. Toto krátké, ale úspěšné období bylo přerušeno okupací, ať již sovětskou, nebo nacistickou. Po skončení druhé světové války byly jediným důvodem pro odtržení Podkarpatské Rusi od Československa velmocenské ambice Stalina a jeho snaha vytvořit si strategický pás nárazníkových států k území chránících Sovětský svaz proti tzv. imperialistické hrozbě. Z tohoto důvodu bylo území Podkarpatské Rusi zvlášť vhodné jako předmostí obrany a nástupišť útoků. Jednalo se především o potřeby útočné. Hranici karpatské hřebenby byly velmi nevhodné pro útok směrem do srdce Evropy, a proto bylo nutné získat roviny Užhorodu a Muкачеva. Tedy žádná starost o Rusiny, ale jen snaha získat vojenský prostor.

3) Z hlediska práva Podkarpatská Rus nikdy nepatřela být součástí Československa. Dodnes platí všechny úmluvy od let 1919, které uznal i Sovětský svaz a dnes i jeho nástupnické státy. Jediný právní úkon, kterým byla Podkarpatská Rus oddána Československu, je referendum uskutečněné po 2. světové válce. Tento právní úkon byl vykonán pod nátlakem, patronací Rudé ar-

mády, a je tudíž neplatný. Nehledě k tomu, že jistě v živé paměti je osud těch, kteří se protivili přeepsanému výsledku referenda. Z důkladného studia všech právních dokumentů také vycházel naše podání k Mezinárodnímu soudnímu dvoru v Haagu o navrácení Podkarpatské Rusi.

4) Současný vývoj na Ukrajině však tomuto úsilí příliš nepřeje. Jiná situace je v Československu. Zde je vztah přes přerušení kontaktů na několik desítek let ten nejlepší. O tom se může konečně každý z vás přesvědčit při návštěvě Československa. To se ovšem týká občanů. Poněkud jiná je situace ve vnitřní ČSFR. Většina současných vládnoucích garnitur nemá ujasněnou koncepci osudu Československa, jeho jednoty, nemá bohužel ani jasno ve vztahu ke státům východní a západní Evropy. Převážná část české politické reprezentace je dokonce zaměřena na Německo, jako nového protektora, který by měl vystřídat Kremli. Z toho také pramení i nezájem o Podkarpatskou Rus ze strany prezidenta a vlády ČSFR. Velmi nás mrzí nepřijetí spojené s návštěvou profesora Sočky a dalších Rusinů v Praze, kde se setkali s neochotou a nezájmem. Věřte mi, že nás to velmi mrzí, jedním vládnoucím garniturou jsme my hluboce dotčeni. Rádi bychom tato nedorozumění napravili. Věřte mi však, že ani prezident, ani vláda nepředstavují lid Československa. Jsme si vědomi i toho, že směrem na Podkarpatskou Rus jsou i od ministerstva zahraničních věcí signály o nezájmu Československa o váš osud. Je to záměrná dezinformace. V Československu se však blíží volby a my doufáme, že dojde k výrazné změně ve vedení státu a tím i v politice ve vztahu k národům Československa.

5) Jsme si vědomi i toho, že někteří z vás vidíte v pomoci ze strany západních států, především USA. Nerad bych někomu bral iluze, ale toto očekávání je zcela mylné. Vždyť můžeme vycházet z toho, jak se v minulosti západní státy zachovaly při řešení evropských problémů. Vždy udělaly takřka pravý opak toho, co by národům střední a východní Evropy prospělo. Nejprve podporovaly bolševické Rusko a dosáhly dokonce odvolání Československých legií, které mohly výrazně změnit vývoj v Rusku a dokonce zabránit vítězství bolševiků. Poté Roosevelt a spol. obtovali národy střední Evropy a uvrhli je do komunistické poroby. Nečinně přihlíželi i genocidě národů připojených k Sovětskému svazu a jejich nahrazování Rusy. V roce 1989 podpořili i Československu bývalé členy komunistické strany a výsledkem je katastrofální. A co udělají západní státy dnes a v nejbližší budoucnosti? Nepomohou Rusinům ani dalším národům usilujícím o sebeurčení ze strachu před jaderným arzenálem a milióny hladových krků na Rusi a Ukrajině. Budou zásobovat tyto strany potravinami a chládky. Samozřejmě na úkor všech států a národů. Klidně obětují kohokoli v blízké budoucnosti, že si tím zajistí klid, případně mír. Vzpomente však na nacistické Německo a kam tato politika snášenlivosti a ústupků vedla. Nevidím naši budoucnost natolik černě, abych prorokoval třetí světovou válku. Je však nutné zcela otevřeně konstatovat, že pomoc zvenčí nelze v žádném případě očekávat. Pomocí si musíme sami.

6) Celý problém sebeurčení Rusinů je nutné vidět i ve vztahu k sousedním zemím. Především právě k Ukrajině a Maďarsku. Situace politická i ekonomická na Ukrajině je velmi napjatá a dá se očekávat, že současné vedení, tiskněno těmito podmínkami, bude ochotno použít i síly, aby zabránilo dalším komplikacím. Velmi agresivní silou představuje i RUCH, hnutí podobné Občanskému fóru v Československu, hnutí plné těch nejhorších lidí, které vůbec naše země nosí. Jejich agresivita a zpupnost má jediný cíl. Vybudovat Velkou Ukrajinu, sahající až po Poprad a ze všech obyvatel násilím udělat Ukrajince. Ze strany Ukrajiny nelze očekávat pochopení pro snahy Rusinů. Svých cílů bude Kyjev ochoten dosáhnout za použití všech prostředků.

Trochu odlišná situace je ve vztahu k Maďarsku. To má stejné cíle, zmocnit se Podkarpatské Rusi a odnárodnit Rusiny. Má však více ekonomických a politických prostředků, a proto nemusí používat hrubou sílu jak je to v případě Ukrajiny. O to je však působení Maďarska účinnější a nebezpečnější. Maďaři používají taktiku postupného dobývání právě prostřednictvím nepřímých nástrojů a postupného získávání ekonomické moci, kterou ve vhodnou dobu přemění v moc politickou. Již dnes vydávají mapu tzv. velkého Maďarska, které zahrnuje Slovensko po Nitrú a Trenčín, Podkarpatskou Rus a části Jugoslávie včetně přístupu k Jaderskému moři. Situace je velmi komplikovaná a nelze se občanům divit, že se v ní příliš dobře neorientují. Postup Maďarska je velmi rafinovaný. Jeden příklad – Maďarsko odkoupilo domy postavené č. firmami a přidělovalo občanům byty ve snaze nalákat je pro podporu maďarských nároků. Zdůrazňují, že tato forma získávání moci je velmi záhradná a účinnější než forma násilí, kterou ekonomiky a politiky zblázněná Ukrajina uplatňuje. Moje slova nechtě jsou chápána jako upřímné varování.

7) Dalším velmi zajímavým a pro budoucnost nebezpečným jevem je neexistence čistoty společnosti po desetiletích komunistické diktatury. Celé uplynulé období od druhé světové války byli na Podkarpatskou Rus vysíláni Rusové a Ukrajinci, aby změnili poměr obyvatelstva a dodali Kremli při případných diskuzích o právu národů na sebeurčení. Tato taktika byla uplatňována ve všech bývalých svazových republikách a vedla k prudkému zvýšení podílu Rusů a Ukrajinců a tím ke zpochybní nároků Rusinů na vlastní samosprávu a ke zpochybní existence národa jako takového. Všechna vedoucí místa byla svěřována členům KSSS. Jak to, že do dnes jsou na vedoucích místech, vládnou a udržují občany ve strachu? Je zapotřebí přistoupit urychleně k očištění společnosti. Vedoucí místa je nutné svěřit Rusinům a to především těm, kdo nejsou zatíženi komunistickou minulostí.

8) Mezi občany a v mnoha organizacích se dnes diskutuje o tom, jakou formu uspořádání pro Podkarpatskou Rus zvolit do budoucna. Především, že Republikáni v žádném případě neznámou právo Rusinů rozhodnout o svém osudu. Chceme jen pomoci dosáhnout svobody, kulturní a jazykové obrody a ekonomické prosperity národa, který je nám blízký. Existují v zásadě tři možnosti budoucího státotvorného uspořá-

dání. Neuvažujeme samozřejmě o možnosti zničení národa. Jsme zde všichni od toho, abychom tomu zabránili.

a) Je možné vytvořit autonomii v rámci Ukrajinské republiky. Tyto návrhy již byly dokonce předány republikovému parlamentu. Nedostatkem této varianty je právě důvěryhodnost ukrajinského vedení, které díky především extrémistickým silám z hnutí RUCH nedává záruku, že sliby budou opravdu splněny. Koneckonců trpké zkušenosti s nadvládou Ukrajiny by snad již stačily. Jsem si ovšem vědom, že už přednesení této varianty řešení samosprávného uspořádání Podkarpatské Rusi vyvolalo změny ve vedení společenství Rusinů. Přitom se jedná o variantu nejméně vhodnou a také nejméně perspektivní.

b) Další variantou, a to perspektivní, je vytvoření samostatné Karpatské republiky. Tato varianta je zcela přirozená a nám velmi blízká. Vyjadřuje přirozenou touhu budovat vlastní stát, založený na národním principu, který by chránil odkaz minulosti a umožnil optimální rozvoj národa, ekonomiky, politiky, kultury i jazyka. Z hlediska vlastní realizace se však zdá, že se jedná o variantu nejnáročnější, vyžadující zdolnou vůli vztahů s Ukrajinou vlastními prostředky. Podotýkám, že se sice jedná o variantu náročnou, neřekám však nemožnou. Naopak perspektivní a možná i nejlepší.

c) Poslední variantou co do pořadí, avšak ne významem, je opětovné připojení Podkarpatské Rusi k Československu. Vzhledem k tomu, že by to byl postup podle platných zákonů a mezinárodních norem, jedná se o variantu velmi schůdnou. Československo, a mám tím na mysli nový parlament a vládu po nových parlamentních volbách, je na tu možnost plně připraveno. Prosím, nesudte Československo podle těch několika, kteří dnes vládnou a odmítají se vůbec s Rusiny sejit, natož s nimi jednat. Oni naši zem již nereprezentují a dny jejich panování jsou sečteny. Skutečným představitelem Československa byl T. G. Masaryk a z jeho odkazu musíme vycházet.

Československo, jeho národy, jsou připraveny zpět přijmout Rusiny a pomoci jim na cestě k prosperitě. Odhodte, prosím, pocit křivdy – oni nás nechťají, tak se jim nebudeme vnucovat. Je to klamné zdání a mohlo by zbytečně dostat Rusiny do pozice sebelibnosti a vzdoru, který by zbytečně komplikoval budoucí rozvoj Podkarpatské Rusi.

Jsme připraveni vytvořit všechny podmínky k důstojnému životu národa a prosperitě této země.

Jak bylo řečeno výše, právní předpoklady pro tuto variantu řešení budoucnosti Podkarpatské Rusi jsou optimální. Jednoušší by bylo i vyrovnání závazků. Československo má na Ukrajině a v zemích vzniklých na troskách Sovětského svazu pohledávky ve výši 6 miliard dolarů. Při jejich řešení by bylo možné do vyrovnávání zahrnout i Podkarpatskou Rus.

Československo by bylo také garantem pro mezinárodní zajištění a uznání Podkarpatské Rusi, a to v obou případech varianty b), tedy samostatné Karpatské republiky i spolkové země Podkarpatské Rusi v rámci Československé republiky. Za současné situace by možnosti budoucího státotvorného uspořá-

(Pokračování na 3. str.)

**Додаток И. Номер 15 чехословацької газети «Республіка» (стор. 3),
в якому висвітлювалася інформація про установчий з'їзд Підкарпатської
республіканської партії 19 березня 1992 року в Мукачеві
(Особистий архів В.В. Заяця).**

REPUBLIKA • 13. 4. — 19. 4. 1992 • STRANA 3

PROGRAM ROZVOJE A OBNOVY PODKARPATSKÉ RUSI

(Dokončení z 2. str.)

by být vzneseny námitky, že Československo má nyní vnitřní problémy vyplývající z problémů mezi Čechy a Slováky. Upozorňuji, že tyto problémy jsou zájemně vyvolávány částí současné politiké reprezentace a budou v červnu velmi rychle vyřešeny. Československo je a zůstane jednotné, přes občasný křik hrstky zoufalých extrémistů. Z této strany by tedy žádné obavy být neměly. Československo je schopno svým závazkům dostát.

d) Variantou, která se v tomto výčtu nabízí, je i možnost vytvořit nejprve samostatnou Karpatskou republiku a poté ji volně sdružit ve formě konfederace s Československou republikou. Jelikož by to však byl krok následný po vyhlášení samostatnosti, v otázkách navrhovaných pro referendum se zatím s touto variantou nepočítám.

Z hlediska budoucího osudu Podkarpatské Rusi jsou předloženy tři varianty řešení. Rozhodnout však musí sami Rusiní. Nejlepší by bylo vypsatí referenda, kde by byly položeny tyto otázky, z nichž by bylo možné zvolit jedinou odpověď.

1) Jste pro samosprávu v rámci Ukrajiny?

2) Jste pro samostatnou Karpatskou republiku?

3) Jste pro připojení k Československu, jako čtvrté spolkové země? Ať sami, svobodně rozhodnou Rusiní o svém osudu!

Ať už se však rozhodnou občané jakkoliv, bude zcela nezbytné zahájit program obnovy a rozvoje Podkarpatské Rusi. Tento program předkládáme s vědomím odpovědnosti za jeho naplnění, jestliže si občané Podkarpatské Rusi zvolí při referendu variantu samostatné Karpatské republiky nebo připojení k Československu.

Východní podmínky:

- na jedné straně
- bohatství země – nerostné suroviny
- lesy
- zdroje minerálních vod a rekreační oblasti
- bohatství lidu – znalosti a schopnosti na straně druhé
- zanedbanost především infrastruktury
- nízký podíl průmyslu, který je vybaven zastaralou technologií a není schopen produkovat konkurenceschopné výrobky
- neexistence samosprávy po desetiletích bolševického útlaku

Předpoklady růstu:

- investice, především do vybudování nezbytné nutné infrastruktury
- obnova technologie
- velmi šetrný přístup k řešení ekologických problémů, aby se dále nehoršoval výchozí stav
- obnova rekreačních a lázeňských zón a z toho vyplývající rozvoj turistiky, jako perspektivního zdroje financí pro rozvoj Podkarpatské Rusi
- postupný rozvoj zemědělské výroby lze shrnout – výchozí podmínky jsou sice obtížné, ale vzhledem k relativní zachovalosti země slibné. Růst je nutné orientovat především do oblastí modernizace technologií a dobudování ekologicky šetrných druhů průmyslové výroby. Tomuto směru musí být na roveň postaven směr rozvoje podmínek pro využívání turistiky jako v současné době jednoho z nejdůležitějších odvětví hospodářství v zemích srovnatelných s Podkarpatskou Rusí.

V případě napojení na Československou republiku, ať již formou spolkové

země, nebo volného sdružení formou konfederace, je možné aplikovat program použitý Republikánskou stranou pro obnovu Československa.

V základních bodech, které budou dále rozvedeny, se jedná o:

1. Důslednou privatizaci majetku – navrhovaná forma představuje zaměstnanecké podílnictví. Tedy převedení majetku do vlastnictví těch, kdo byli, nebo jsou v zaměstnaneckém poměru a tím zajistit jejich zainteresovanost na chodu ekonomiky.

2. Podpořit rozvoj soukromého podnikání v průmyslu, zemědělství i službách, daňovými úlevami a úvěry poskytoványými se státní zárukou.

3. Zahájit systém veřejných prací směřující k obnově zdevastované země a především její infrastruktury.

4. Zajistit přísun investic.

5. Posílit napojení na firmy v Československu.

6. Výrazně snížit daně a tím vytvořit podmínky pro nástup kapitálu do 30 % zahraničního (přimo zahraniční firmy nebo krajané), zbytek kapitálu převádět z Československa.

7. Zavést konvertibilitu stávající měny, nebo nově zavedené koruny s korunou Československou.

8. V souvislosti s předpokládaným růstem cen vyrovnat platy a důchody na úrovni československého průměru, který k dnešnímu dni představuje přibližně 1 960 Kčs pro jednotlivce v důchodu a 4 000 pro výdělečně činné.

9. Produkci spotřebního zboží, které je na technické úrovni srovnatelné s produkcí rozvinutých západních zemí, dovážet na Podkarpatskou Rus (podotýkám technicky vspělou produkci).

A následující opatření ekonomické, sociální, kulturní a politické oblasti.

– Ovšem celkové povznesení Rusinů jako národa a Podkarpatské Rusi jako státního útvaru je podmíněno především urychleným dobudováním základních atributů národní a státní svěbytnosti.

1) **Zajištění kulturní a historické jednoty**

- vydání souhrnného zpracování dějin národa a Podkarpatské Rusi
- vydání slovníku a gramatiky rusinštiny
- vybudování středních škol a především Karpatské univerzity se sídlem v Mukačevě a Užhorodu, která by zahrnovala všechny humanitní i technické obory a byla schopna produkovat dostatek absolventů
- vydání učebnic a učebnic textů
- vybudování sítě knihoven
- podpora vlastní kultury a vznik národního divadla

2) **Zajištění politické samosprávy**

Po rozhodnutí o formě samosprávy na základě výsledků referenda zpracovat návrh ústavy a provést volby do zákonodárných sborů – parlamentu (zemského sněmu), poté provést volbu prezidenta (zemského prezidenta), který by jmenoval vládu (zemskou vládu) podlehající schválení parlamentem (zemským sněmem). Takto zvolené ústavní orgány výkonné a zákonodárné moci by přistoupily k dopracování ústavy a zpracování navazujících zákonných norem. Vyhlásí hlavní město a jeho statut. Do půl roku po přijetí ústavy provést volby do orgánů samosprávy na úrovni obcí.

Připomínám, že Republikánskou stranou předloženy vlastní návrh ústavy Československé republiky, kde je počítáno se znovu-připojením Podkarpatské Rusi k Československu a z toho vyplývajícího poměrného zastoupení Rusinů ve všech vrcholných orgánech. Tento návrh bude

předložen novému parlamentu po nadcházejících volbách a má reálnou šanci na přijetí. Zpracovali jsme také vzorový návrh ústav budoucích zemí Československé republiky, který je také k dispozici.

3) Pro zajištění suverenity a práva na sebeurčení dobudovat i vojenské a policejní složky.

4) Výrazně posílit zdravotní a sociální péči směřující ke všeobecnému zlepšení stavu populace a odstartování jejího růstu zajišťujícího budoucnost národa.

Toto jsou některé body programu, který bude dopracován ve spolupráci s volenými orgány Podkarpatské Rusi, které mají zájem na prosperitě a budoucnosti své země. Podpoříme jakoukoliv aktivitu používající demokratické metody k osvobození Podkarpatské Rusi a Rusinů a zajištění prosperity ekonomické, sociální, národní i státní.

Združujeme, že nevnučujeme jedinou variantu řešení, ale jsme přístupni jednání o dalších možnostech. Nemáme žádné postranní úmysly, jde nám jediné o prospěch národa, který nám je velmi blízký. Pokud naši podanou ruku přijmete, splníme všechny body programu, ku prospěchu nás všech.

Ať žije svobodná a prosperující Podkarpatská Rus!

Ať žije Československá republika!

Ústřední sekretariát SPR-RSČ přijímá písemně objednávky na videokazety s tříhodinovým záznamem I. řádného sjezdu SPR-RSČ a videokazety se záznamem demonstrace na Loretském náměstí 13. dubna v ceně 350 Kčs za kus. Videokazety budou zasílány zájemcům na dobírku.

SDRUŽENÍ PRO REPUBLIKU
REPUBLIKÁNSKÁ STRANA
ČESKOSLOVENSKA

SI VÁS DOVOLUJE POZVAT NA

MÍTINK,

KTERÝ SE KONÁ V PÁTEK

24. DUBNA 1992

V 18.00 HODIN

NA NÁMĚSTÍ SVOBODY
V BRNĚ

Na mítinku vystoupí
PhDr. MIROSLAV SLÁDEK

Sekretariát SPR-RSČ Brno zasílá zájemcům

VOLEBNÍ PROGRAM SPR-RSČ
(formát A4) v počtu min. 1 000 kusů – a 170 Kčs

Způsob platby: Částku za požadovaný počet kusů zašlete složenkou na adresu:
Sekretariát SPR-RSČ Brno, Masarykova 31, 602 00 Brno. Po úhradě budeme vaši objednávku realizovat. Informace na tel. č.: 05/257 20.

Vážení a milí, členové a příznivci,
obracíme se na Vás s prosbou o příspěvek do volebního fondu SPR-RSČ. První svobodné volby v naší vlasti se neoprosně blíží. Boj bude značně nerovný. Proti Republikánské straně, jedinému obhajující demokracie, prosperity a pořádku v naší zemi stojí pohroboví totality, bez charakteru a programu, vybavení však milionovými volebními fondy a neomezeným přístupem do sdělovacích prostředků. Moji ústřední slogan je Bible. David se postavil Goliáškovi takřka nahý a bezbranný. A výsledek je znám. Proto siljak nepodléhám skepse, právě naopak.
Republikáni v letošních volbách zvíťezí a zachrání vlast – Československou republiku!

Vzor vyplněné složanky pro příspěvky na volební fond.

A poštovní poukazka na Kčs		Kčs
slovy		Název účtu ad SPR- U zem 160 00
Název a sídlo peněžního ústavu KB Praha 7		Číslo účtu 11839-071/0100
Konstantní symbol	Název účtu adresáta SPR-RSČ U zeměpisného ústavu 160 00 Praha 6	Název a sí peněžního V. symbol Odesíl
Odesílatel	Jan Novák	Ja
1 2 3 4 5	Dlouhá Lhota 1	1

*Додаток И. Номер 15 чехословацької газети «Республіка» (стор. 4),
в якому висвітлювалася інформація про установчий з'їзд Підкарпатської
республіканської партії 19 березня 1992 року в Мукачеві
(Особистий архів В.В. Заяця).*

STRANA 4 • 13. 4. — 19. 4. 1992 • REPUBLIKA

Vasile, nelez kam nepatříš!

Ze sjezdu Republikánské strany na Podkarpatské Rusi v Mukačevu

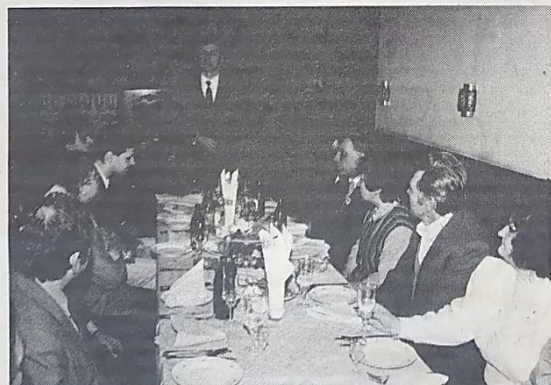
O Republiku byl obrovský zájem

Celníci zírají na neexistující hranici

Konverzace v českém jazyce

Prostřený stůl a tradiční pohostinnost

S jedním z těch, kdo byli obětováni pro zločinné zájmy sovětského impéria v Afga-
nistánu

**Додаток І. Підписи на підтримку політичних вимог
Підкарпатської республіканської партії (Особистий архів В.В. Заяця).**

Політичні вимоги народу підкарпатської Русі, складені підкарпатською республіканською партією. Голова партії В. Заяць.

1. Вимагаємо утворення незалежної Республіки Підкарпатська Русь.
2. Вимагаємо ліквідації у нас київського намісництва і розпуску обласної Ради, котра зрадила народні інтереси.
3. Підтримуємо ідей Підкарпатської республіканської партії очолиги організації тимчасового коаліційного уряду із представників народів країн, до початку всенародних виборів.

Місто, район, село м. Мукачеве

№	Фамілія, ім'я, по батькові.	Адрес.	Нація	Підпис
1.	Пилишко Світлана Петрівна, в/р Кубашка, 8		русска	[Signature]
2.	Пилишко Юлія Антонівна, в/р Кубашка, 8		русска	[Signature]
3.	Пилишко Світлана Петрівна, в/р Кубашка, 8		русска	[Signature]
4.	Пилишко Ангелія Петрівна, в/р Кубашка, 8		русска	[Signature]
5.	Ченар Іван Іванович в/р Береза СРСР, 20/47		русска	[Signature]
6.	Росенко Володимир Сергійович в/р 20 с/узу, 8,6		русска	[Signature]
7.	Ченар Іван Іванович в/р Сивал, 62		русска	[Signature]
8.	Сенко Володимир Володимирович в/р Сивал, 62		русска	[Signature]
9.	Ланко Петро Петрович, в/р Кубашка, 8		русска	[Signature]
10.	Ланко Тамара Іванівна, в/р Кубашка, 8		русска	[Signature]
11.	Пилишко Антал Андреевич, в/р Набережна, 16а		русска	[Signature]
12.	Пилишко Євгенія Стефанівна, Набережна, 16а		русска	[Signature]
13.	Пилишко Федосій Антонович, Набережна, 16а		русска	[Signature]
14.	Ланко Марія Іванівна, Чикаго, 164		русска	[Signature]
15.	Марків Михайло Михайлович, Чикаго, 164		русска	[Signature]
16.	Баран Наталія Володимирівна, м. Петра, 24/27		русска	[Signature]
17.	Будаків Дмитро Іванович, в/р Миколаїв, 27/5		русска	[Signature]
18.	Будаків Тамара Іванівна, в/р Краснодонська, 40		русска	[Signature]
19.	Будаків Трина Степанівна, в/р Краснодонська, 40		русска	[Signature]
20.	Попович Тамара Петрівна, в/р м. Петра, 24/30		русска	[Signature]

Зібрано: Пилишко Світлана Петрівна Дата 20.02.1993

21.	Попович Василь Васильович, в/р м. Петра, 24/30	русска	[Signature]
22.	Попович Василь Васильович, в/р м. Петра, 24/30	русска	[Signature]
23.	Марків Світлана Іванівна, в/р Чикаго, 164	русска	[Signature]
24.	Данкавич Марія Іванівна, в/р 50 р. Кавча, 3/13	русска	[Signature]
25.	Данкавич Марія Іванівна, в/р 50 р. Кавча, 3/13	русска	[Signature]
26.	Марків Михайло Михайлович, в/р Чикаго, 164	русска	[Signature]
27.	Марків Михайло Михайлович, в/р Чикаго, 164	русска	[Signature]
28.	Стишук Катерина Іванівна, в/р Свєрдова, 10	русска	[Signature]
29.	Гладуш Михайло Іванович, в/р м. Петра, 24/13	русска	[Signature]
30.	Гладуш Тамара Васильівна, в/р м. Петра, 24/13	русска	[Signature]
31.	Гладуш Тамара Васильівна, в/р м. Петра, 24/13	русска	[Signature]
32.	Стишук Михайло Іванович, в/р Чикаго, 164	русска	[Signature]
33.	Стишук Євгенія Іванівна, в/р Чикаго, 164	русска	[Signature]
34.	Стишук Іван Іванович, в/р Чикаго, 164	русска	[Signature]
35.	Поручик Василь Іванович, в/р Чикаго, 164	русска	[Signature]
36.	Бранко Володимир Федорович, в/р Чикаго, 164	русска	[Signature]
37.	Бранко Ірина Володимирівна, в/р Чикаго, 164	русска	[Signature]
38.	Бранко Оскар Іванович, в/р Чикаго, 164	русска	[Signature]
39.	Бранко Марія Іванівна, в/р Чикаго, 164	русска	[Signature]
40.	Бранко Ірина Володимирівна, в/р Чикаго, 164	русска	[Signature]
41.	Стишук Катерина Іванівна, в/р Чикаго, 164	русска	[Signature]
42.	Стишук Тамара Васильівна, в/р Чикаго, 164	русска	[Signature]
43.	Стишук Михайло Іванович, в/р Чикаго, 164	русска	[Signature]
44.	Ченар Іван Іванович, в/р Чикаго, 164	русска	[Signature]
45.	Ченар Іван Іванович, в/р Чикаго, 164	русска	[Signature]
46.	Сенко Володимир Володимирович, в/р Чикаго, 164	русска	[Signature]
47.	Сенко Володимир Володимирович, в/р Чикаго, 164	русска	[Signature]
48.	Сенко Володимир Володимирович, в/р Чикаго, 164	русска	[Signature]
49.	Сенко Володимир Володимирович, в/р Чикаго, 164	русска	[Signature]
50.	Сенко Володимир Володимирович, в/р Чикаго, 164	русска	[Signature]

**Додаток І. Підписи на підтримку політичних вимог
Підкарпатської республіканської партії (Особистий архів В.В. Заяця).**

Політичні вимоги народу подкарпатської Русі, складені подкарпатською республіканською партією. Голова партії В. Заяць.

1. Вимагаємо утворення незалежної Республіки Подкарпатська Русь.
2. Вимагаємо ліквідації у нас київського намісництва і розпуску обласної Ради, котра зрадила народні інтереси.
3. Підтримуємо ідею Подкарпатської республіканської партії очолити організацію тимчасового коаліційного уряду із представників народів краю, до початку воєнних виборів.

Місто, район, село Свалявський район

№	Фамілія, ім'я, по батькові.	Адрес.	Нація	Підпис
1.	Семішук Олександр Григорійович	Свалява ул. Шевченка 12, 11'	Русин	[Signature]
2.	Коваленко Максим Степанович	Свалява ул. Шевченка 12, 9'	Русин	[Signature]
3.	Коваленко Олександр Григорійович	Свалява ул. Шевченка 12, 6'	Русин	[Signature]
4.	Лаврик Валерій Олександрович	Свалява ул. Шевченка 12, 8'	Русин	[Signature]
5.	Семішук Олександр Григорійович	Свалява ул. Шевченка 12, 7'	Русин	[Signature]
6.	Семішук Марія Іванівна	м. Свалява, Миколаївка	Русинка	[Signature]
7.	Семішук Олександр Васильович	м. Свалява, Миколаївка 27	Русин	[Signature]
8.	Семішук Володимир Олександрович	бу. Східного 3 н.б. 2	Русин	[Signature]
9.	Семішук Григорій Григорійович	ул. Партизанська 27	Русин	[Signature]
10.	Семішук Павло Григорійович	ул. Партизанська 27	Русин	[Signature]
11.	Семішук Віра Степанівна	ул. Партизанська 27	Русинка	[Signature]
12.	Семішук Катерина Степанівна	ул. Партизанська 27	Русинка	[Signature]
13.	Семішук Юрій Григорійович	ул. Партизанська 27	Русин	[Signature]
14.	Семішук Олександр Васильович	ул. Партизанська 27	Русин	[Signature]
15.	Семішук Євген Степанович	ул. Партизанська 27	Русин	[Signature]
16.	Семішук Іван Степанович	ул. Партизанська 27	Русин	[Signature]
17.	Семішук Олександр Григорійович	ул. Партизанська 27	Русин	[Signature]
18.	Семішук Іван Степанович	ул. Партизанська 27	Русин	[Signature]
19.	Семішук Марія Степанівна	ул. Партизанська 27	Русинка	[Signature]
20.	Семішук Іван Степанович	ул. Партизанська 27	Русин	[Signature]

Зібрав: Володимир Заяць Дата 6.11.93

21.	Семішук Олександр Григорійович	Свалява ул. Шевченка 12	Русин	[Signature]
22.	Семішук Іван Степанович	Свалява ул. Шевченка 12	Русин	[Signature]
23.	Семішук Максим Степанович	Свалява ул. Шевченка 12	Русин	[Signature]
24.	Семішук Павло Григорійович	Свалява ул. Шевченка 12	Русин	[Signature]
25.	Семішук Володимир Олександрович	Свалява ул. Шевченка 12	Русин	[Signature]
26.	Семішук Григорій Григорійович	Свалява ул. Шевченка 12	Русин	[Signature]
27.	Семішук Іван Степанович	Свалява ул. Шевченка 12	Русин	[Signature]
28.	Семішук Марія Степанівна	Свалява ул. Шевченка 12	Русинка	[Signature]
29.	Семішук Олександр Васильович	Свалява ул. Шевченка 12	Русин	[Signature]
30.	Семішук Григорій Григорійович	Свалява ул. Шевченка 12	Русин	[Signature]
31.	Семішук Іван Степанович	Свалява ул. Шевченка 12	Русин	[Signature]
32.	Семішук Катерина Степанівна	Свалява ул. Шевченка 12	Русинка	[Signature]
33.	Семішук Юрій Григорійович	Свалява ул. Шевченка 12	Русин	[Signature]
34.	Семішук Олександр Васильович	Свалява ул. Шевченка 12	Русин	[Signature]
35.	Семішук Євген Степанович	Свалява ул. Шевченка 12	Русин	[Signature]
36.	Семішук Іван Степанович	Свалява ул. Шевченка 12	Русин	[Signature]
37.	Семішук Олександр Григорійович	Свалява ул. Шевченка 12	Русин	[Signature]
38.	Семішук Іван Степанович	Свалява ул. Шевченка 12	Русин	[Signature]
39.	Семішук Марія Степанівна	Свалява ул. Шевченка 12	Русинка	[Signature]
40.	Семішук Олександр Васильович	Свалява ул. Шевченка 12	Русин	[Signature]
41.	Семішук Григорій Григорійович	Свалява ул. Шевченка 12	Русин	[Signature]
42.	Семішук Іван Степанович	Свалява ул. Шевченка 12	Русин	[Signature]
43.	Семішук Катерина Степанівна	Свалява ул. Шевченка 12	Русинка	[Signature]
44.	Семішук Юрій Григорійович	Свалява ул. Шевченка 12	Русин	[Signature]
45.	Семішук Олександр Васильович	Свалява ул. Шевченка 12	Русин	[Signature]
46.	Семішук Євген Степанович	Свалява ул. Шевченка 12	Русин	[Signature]
47.	Семішук Іван Степанович	Свалява ул. Шевченка 12	Русин	[Signature]
48.	Семішук Олександр Григорійович	Свалява ул. Шевченка 12	Русин	[Signature]
49.	Семішук Іван Степанович	Свалява ул. Шевченка 12	Русин	[Signature]
50.	Семішук Марія Степанівна	Свалява ул. Шевченка 12	Русинка	[Signature]

Додаток І. Лист до Сергія Миколайовича Падюкова про створення
провокаційного Тимчасового уряду Підкарпатської Русі в травні 1993 року
(Особистий архів В.В. Заяця).

Сергей Николаевич!

Я знаю, что Вы говорите, что правительство, которое у нас образовалось на Подкарпатской Руси, поддерживает местные власти. Я выслушаю Вас одну из записок областного Совета вместе с представителями президента, по поводу правительства.

Потом Вы удивляете меня, что это правительство поддерживает все националистические движения. Выслушаю Вас одну из писемых статей по поводу правительства.

Это к тому, чтобы те наши земли, которые еще нашей Родине не впадают в эмиграцию.

Отсюда очевидно, что это такая провокация против нашей партии невозможно, да в том и нет необходимости, если бы какие то наши силы там у Вас интересовались нашей проблемой, то они пришли бы и разобрались у нас в реальной ситуации.

Прошу дать прочитать вырезки из газет господину Зарегинку /и эту записку/.

Искренне поздравляю Вас и Вашу семью, а также семью Зарегинков, Зезаминых.

23 августа 1993г. Москва

В. Заяц

Додаток Й. Архівна довідка про земельні володіння прадіда Василя Зайця – Івана Михайловича Туряниці (Особистий архів В.В. Заяця).

У К Р А І Н А
ЗАКАРПАТСЬКА ОБЛАСНА ДЕРЖАВНА АДМІНІСТРАЦІЯ
ДЕРЖАВНИЙ АРХІВ ЗАКАРПАТСЬКОЇ ОБЛАСТІ
вул. Минайська 14а, м.Ужгород, 88018 тел./факс:(03122) 2-35-49
e-mail: arhiv@uzh.ukrnet.net Код ЄДРПОУ 03494592

На № 80.04.11 від № 8-3646/04-20

Заяць Василь Васильович
вул. Бестужева б 4. кв. 66.
м. Ужгород.

АРХІВНА ДОВІДКА

В частково збережених документах поземельно-книжного відділу Мукачівського окружного суду в поземельній вкладці № 155 с. Медведівці значиться:

- на parcelі 96 – будинок № 33 з двором на території села площею 121 кв. сажнів;
 - на parcelі 412 – орна земля в урочищі «Бозатіна» площею 178 кв. сажнів;
 - на parcelі 418 – пасовище в урочищі «Бозатіна» площею 163 кв. сажнів;
 - на parcelі 419 – пасовище в урочищі «Бозатіна» площею 168 кв. сажнів;
 - на parcelі 431 – пасовище в урочищі «Бозатіна» площею 1180 кв. сажнів;
 - на parcelі 570 – орна земля в урочищі «Бозатіна» площею 839 кв. сажнів;
 - на parcelі 1180 – орна земля в урочищі «Горб» площею 826 кв. сажнів.
- Згідно судового запису № 8600 від 19 жовтня 1925 року ¼ частина майна зареєстрованого в поземельній вкладці № 155 знаходилася у власності Туряниця Івана «так у документі».

В поземельній вкладці № 156 с. Медведівці значиться:

- на parcelі 1553 – орна земля в урочищі «Пайдовіці» площею 1 гольд 59 кв. сажнів;
- на parcelі 1557 – орна земля «Пайдовіці» площею 301 кв. сажнів. Згідно судового запису № 8600 від 19 жовтня 1925 року ¼ частина майна зареєстрованого в поземельній вкладці № 156 знаходилася у власності Туряниця Івана «так у документі».

В поземельній вкладці № 157 с. Медведівці значиться:

- на parcelі 416 – пасовище в урочищі «Бозатіна» площею 163 кв. сажнів;
 - на parcelі 426 – пасовище в урочищі «Бозатіна» площею 153 кв. сажнів;
 - на parcelі 427 – пасовище в урочищі «Бозатіна» площею 251 кв. сажнів.
- Згідно судового запису № 8600 від 19 жовтня 1925 року 1/8 частина майна зареєстрованого в поземельній вкладці № 157 знаходилася у власності Туряниця Івана «так у документі».

В поземельній вкладці № 158 с. Медведівці значиться: